

ECONOMY AND MANAGEMENT OF NATIONAL ECONOMY, MODERNIZATION OF NATIONAL MODELS OF ECONOMIC SYSTEMS

Буняк Н. М., к.е.н., доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Волинська область, Україна

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-125-1-5>

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Однією з тенденцій сучасного етапу розвитку суспільства є зростання нерівності в доходах як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. Соціальна прірва між заможними та малозабезпеченими верствами населення поглиблюється, що несе в собі загрозу соціальній стабільності та безпеці сповільнення темпів економічного зростання. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває пошук нових векторів розвитку суспільства та вдосконалення соціальних інститутів. Переосмислення підходів до забезпечення економічного зростання в умовах сучасних глобальних викликів актуалізує доцільність переходу суспільства на засади інклюзивності, що передбачає справедливий розподіл благ і рівний доступ до них усіх членів суспільства.

Досвід розвинутих країн світу переконливо свідчить, що економічне зростання не обов'язково призводить до покращення добробуту всіх верст населення, зменшення рівня бідності та подолання соціальної, гендерної й

економічної нерівності, воно може й поглиблювати ці процеси. Особливо гостро «провали» в різних сферах життєдіяльності суспільства, зокрема в системі освіти, охорони здоров'я, забезпеченні рівного доступу до товарів та надання послуг проявили себе під час пандемії коронавірусної хвороби.

Введення урядами багатьох країн світу жорстких карантинних заходів завдало значного удару по зайнятості та промислового виробництва, негативно позначилось на добробуті населення, його купівельній спроможності, а також призвело до зростання соціальної напруженості в суспільстві.

На думку сучасних теоретиків та практиків, саме концепція інклюзивного зростання економіки здатна дати відповідь на актуальні виклики сьогодення, що стоять перед економікою й суспільством. Будучи людиноцентричною, вона базується на поєднанні економічного зростання, соціальної справедливості й раціонального природо-користування, максимально враховує інтереси всіх верств населення та суспільства загалом, разом забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для всіх економічних учасників.

Загалом інклюзивний розвиток передбачає, що добробут суспільства залежить не тільки від темпів зростання реального ВВП, але й від системи освіти та охорони здоров'я, рівня особистої безпеки, соціальної захищеності, продовольчої безпеки, екологічної ситуації тощо. Фактично відбувається зміщення акцентів з економічних показників діяльності на створення сприятливих умов для розвитку людини, зростання її добробуту, подолання нерівності та зниження рівня бідності.

Визначальними ідеями концепції інклюзивного зростання є інвестиції в людський капітал, створення нових

робочих місць та досягнення повної зайнятості, структурна трансформація, гарантування соціальної безпеки, недопущення дискримінації, прогресивна податкова політика, підвищення залученості населення та його активної участі в економіці, соціальна згуртованість, раціональне використання природних ресурсів і захист навколишнього середовища, сильні інститути (гарантії прав та свобод людини й громадянина, прав власності тощо).

За інклюзивного зростання підвищення добробуту населення досягається здебільшого за рахунок зростання продуктивної зайнятості та лише частково – за рахунок помірною перерозподілу доходів [1, с. 34].

Основними принципами інклюзивного зростання є: включеність, справедливість, рівність, довіра, безбар'єрність, всеосяжність та ініціативність [2, с. 26].

Важливим завданням сьогодні у напрямку переходу до моделі інклюзивного зростання є створення дієвих інклюзивних економічних інститутів, які б сприяли та заохочували всі верстви населення, зокрема й найбільш вразливі, брати участь в різних видах діяльності залежно від їхніх уподобань та умінь.

Варто зазначити, що інклюзивні економічні інститути можуть ефективно функціонувати лише за умов існування інклюзивних політичних інститутів, які забезпечують стабільність та дотримання контрактних умов здійснення діяльності, визначають правила ведення бізнесу, зокрема гарантують право власності тощо. Саме наявність інклюзивних економічних та політичних інститутів є важливою передумовою формування сприятливого інклюзивного середовища.

Важливу роль в забезпеченні інклюзивного зростання відіграє також й інклюзивне підприємництво, що створює

рівні можливості для реалізації потенціалу всіх членів суспільства, незалежно від їхніх інтелектуальних, фізичних, гендерних, національних, культурних та інших особливостей.

Водночас слід зазначити, що основною метою будь-якого інклюзивного проекту повинно бути залучення уразливих верств населення в роботу, інтеграція молоді, жінок, людей з інвалідністю, людей похилого віку в ринок праці, надання їм можливості одержання соціальної й економічної вигоди від участі в проєктах [3, с. 44].

Створення для всіх верств населення максимально сприятливих можливостей для працевлаштування, подолання відчуження від продуктивної суспільної праці передбачає розвиток інклюзивних ринків праці. При цьому особлива увага має приділятися найбільш вразливим групам населення, що потребують особливої підтримки, зокрема особам з особливими потребами, молоді, що не має досвіду роботи, самозайнятим, особам з тимчасовою непрацездатністю, учасникам АТО тощо.

Отже, в сучасних умовах господарювання модель інклюзивного зростання є найбільш прийнятною для забезпечення конкурентоспроможності економіки, рівномірного підвищення добробуту всіх верств населення, розв'язання екологічних проблем та подолання соціальної несправедливості. Основними пріоритетами соціально-економічного розвитку у контексті подолання глобальних викликів сучасності є: створення інклюзивних інститутів, розвиток інклюзивного підприємництва та інклюзивного ринку праці.

Література:

1. Цапко-Піддубна О.І. Принцип інклюзивності у сучасних концепціях економічного зростання. *Проблеми економіки*. 2018. № 3(37). С. 29–36.
2. Дідух С.М. Огляд існуючих концепцій інклюзивного розвитку економічних систем. *Інтелект XXI*. 2020. № 5. С. 24–29.
3. Шостак І.В. Інклюзивне зростання як основа розвитку інклюзивного ринку праці в Україні. *Сучасні проблеми ринку праці і зайнятості в контексті політики швидкого економічного зростання: матеріали засідання круглого столу* (м. Київ, 17 травня 2018 р.). Київ : ІПК ДСЗУ, 2018. С. 44–46.